

Regionalne zróżnicowanie zaangażowania w działalność organizacji społecznych w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Regionalne zróżnicowanie zaangażowania w działalność organizacji społecznych w Polsce

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Zaangażowanie w działalność organizacji społecznych jest dobrowolne. Działania takie najczęściej nazywa się wolontariatem, gdyż za dobrowolną pracę na rzecz innych nie otrzymuje się finansowego wynagrodzenia. Wolontariat w Polsce postrzegany jest jako zajęcie dla osób „z powołaniem”, takich, które są wyjątkowo wrażliwe na krzywdę innych. Według raportu z badań przeprowadzonych w 2013 roku przez Stowarzyszenie Klon/Jawor *Zaangażowanie społeczne Polek i Polaków*, aż 81% społeczeństwa uważa, że bycie wolontariuszem to zajęcie szczególne. Jak wygląda to naprawdę? Ilu naszych rodaków pomaga sobie nawzajem?

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie wolontariatu.
- Opiszysz, czym jest organizacja społeczna oraz pozarządowa i poznasz działalność lokalnych organizacji.
- Wymienisz organizacje społeczne działające w Polsce oraz rozmiar zaangażowania Polaków w ich funkcjonowanie.
- Wskażesz, która część Polski najchętniej wspiera działania tych organizacji.

Przeczytaj

Według Encyklopedii PWN organizację społeczną można zdefiniować na trzy sposoby. Może to być:

- „grupa celowa, zrzeszenie zmierzające do realizacji postawionych przed sobą celów w sposób zorganizowany,
- zarządzanie ludźmi i różnymi środkami działania, koordynowanie i kontrolowanie czynności służących osiągnięciu określonego celu,
- system elementów więzi społecznej zapewniający spójność i funkcjonowanie grupy, tj. układ wzorów działania jednostek i instytucji, środków kontroli społecznej, ról społecznych i systemów wartości, które zapewniają współzycie członków zbiorowości”.

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

Celem organizacji społecznych jest zapewnienie porządku społecznego, tj. stanu równowagi w przebiegu procesów życia ludności. Jeśli tego celu nie spełnia, porządek społeczny ulega zaburzeniu i grupa wkracza w stan dezorganizacji społecznej.

Niektóre organizacje funkcjonują jako zrzeszenia, które mają określone cele. Do takich zalicza się **związki zawodowe**, **organizacje samorządowe**, w tym **fundacje**, **spółdzielnie** i **stowarzyszenia** oraz inne (np. Czerwony Krzyż).

W Polsce zarejestrowanych jest 143 000 organizacji społecznych, z czego 29% z nich podejmuje działania w zakresie sportu i rekreacji. Ponad 1/3 organizacji zajmuje się kwestiami lokalnymi na rzecz najbliższego sąsiedztwa i otoczenia. Większość organizacji zarejestrowanych w Polsce podejmuje współpracę z władzami lokalnymi.

Według badań CBOS w pracę na rzecz organizacji społecznych angażuje się maksymalnie 11% Polaków. Najczęściej są to organizacje, których celem jest wsparcie dzieci, osób z niepełnosprawnościami, chorych, starszych i bezdomnych. Polacy działają także w ramach organizacji religijnych i sportowych.

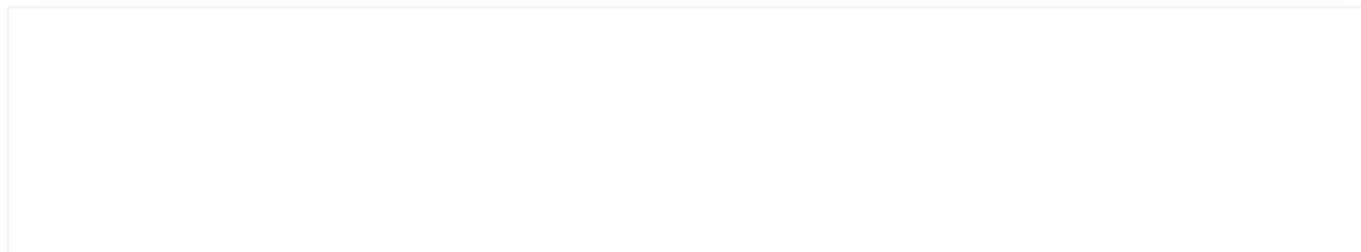
Przykłady organizacji społecznych

W raporcie GUS *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r.* wymienia się następujące dziedziny działalności organizacji społecznych:

- sport, turystyka, rekreacja, hobby,
- ratownictwo,
- pomoc społeczna i humanitarna,
- kultura i sztuka,
- edukacja i wychowanie, badania naukowe,
- ochrona zdrowia,
- sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe,
- ochrona środowiska,
- łowiectwo,
- rynek pracy, aktywizacja zawodowa,
- rozwój lokalny, społeczny i ekonomiczny,
- prawo i jego ochrona, prawa człowieka,
- wsparcie trzeciego sektora,
- działalność międzynarodowa, religia i pozostała działalność.

Źródło: GUS, *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r. Wyniki wstępne*, GUS, Warszawa 2019.

Poniżej znajdują się przykładowe loga wybranych instytucji.

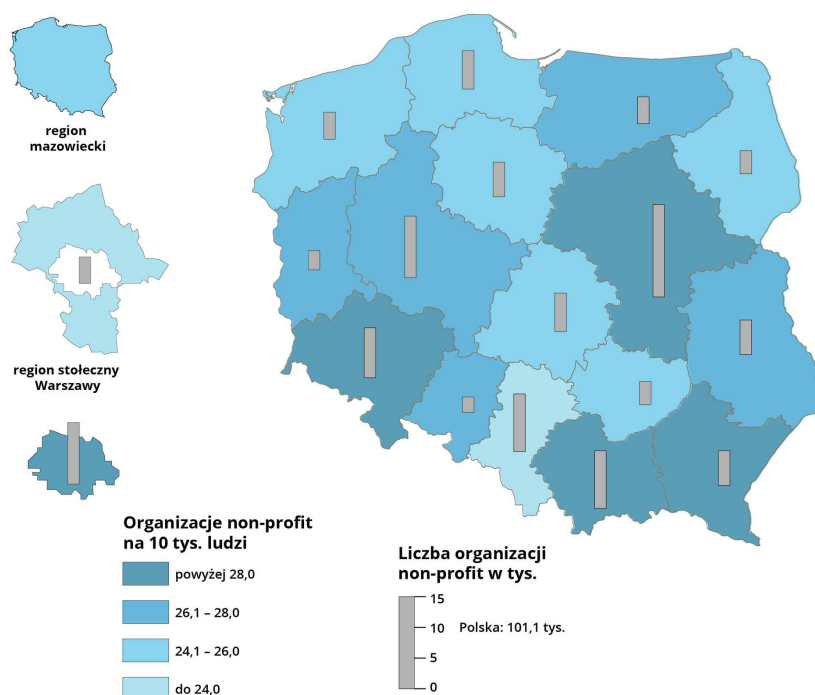

Logo Aeroklubu Zagłębia Miedzanego

Źródło: dostępny w internecie: eplu.eu, domena publiczna.

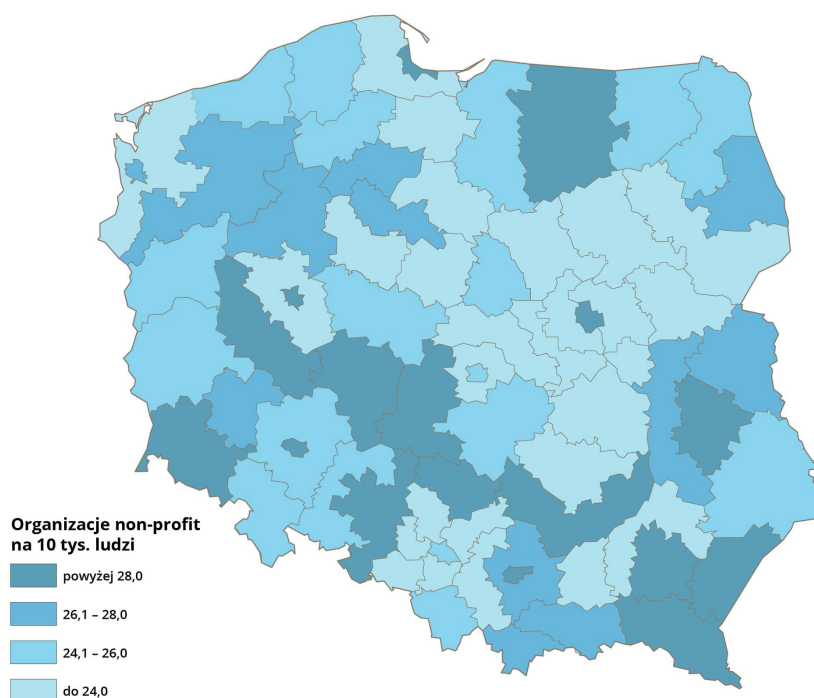
Terytorialne rozmieszczenie organizacji społecznych w Polsce

Organizacje non-profit w 2018 roku w podziale na województwa

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie GUS, *Sektor non-profit w 2018 roku*, GUS, Warszawa-Kraków 2020, licencja: CC BY-SA 3.0.

Silny sektor obywatelski jest przejawem wysokiego kapitału społecznego na danym obszarze. Analizując przestrzenne zróżnicowanie sektora non-profit, należy mieć na uwadze kapitał społeczny oraz różnice rozwojowe między analizowanymi regionami. Najwięcej rejestrowych organizacji non-profit w 2018 r. zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (15,2%), a konkretnie w regionie stołecznym (10,2%). Z kolei najmniej organizacji miało swoje siedziby w województwie opolskim (2,6%). W 2018 r. (w porównaniu z rokiem 2014) liczba aktywnych organizacji non-profit w Polsce wzrosła. Zwiększenie liczby badanych podmiotów odnotowano w sześciu województwach, najwyższe, bo o 7,8%, w województwie kujawsko-pomorskim (z 4,7 tys. do 5,0 tys.). Kolejnymi obszarami, na których zaobserwowano wzrost liczby aktywnych organizacji były województwa: małopolskie, lubuskie, dolnośląskie, mazowieckie oraz świętokrzyskie. W pozostałych dziesięciu województwach liczba ta zmalała, najwięcej – o 10,9% – w województwie podlaskim (z 3,2 tys. do 2,9 tys.). Ogólnopolski wskaźnik dostępności badanych organizacji uległ nieznacznemu wzrostowi (z 26,2 do 26,3), zdecydowanie większe różnice odnotowano dla poszczególnych województw. Największy wzrost dostępności wystąpił w województwie kujawsko-pomorskim (z 22,4 do 24,3), największy spadek zanotowało województwo podlaskie (z 27,1 do 24,4).

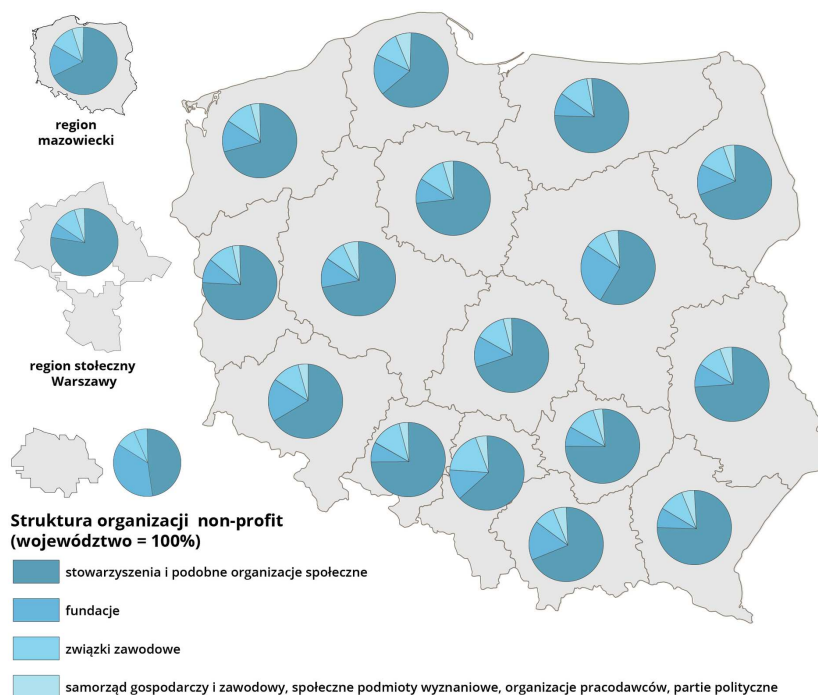

Organizacje non-profit wg podregionów w 2018 roku

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie GUS, *Sektor non-profit w 2018 roku*, GUS, Warszawa-Kraków 2020, licencja: CC BY-SA 3.0.

Poniższy przekrój terytorialny wykazuje większe zróżnicowanie w liczbie badanych podmiotów. Najwięcej organizacji non-profit w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w podregionie Warszawy (43,9), a najmniej w podregionie sosnowieckim (15,4). Znaczący wpływ na umiejscowienie badanych podmiotów miały duże pod względem liczby ludności miejscowości. Najlepiej obrazującym tego przykładem jest województwo mazowieckie,

gdzie 51,4% mazowieckich organizacji to organizacje non-profit. Kolejnym tego typu przykładem był Kraków, w którym siedziby miało 30,7% małopolskich organizacji. Podobnie w województwie łódzkim – 29,4% podmiotów non-profit zlokalizowanych było w stolicy województwa. W województwie zachodniopomorskim w Szczecinie swoje siedziby posiadało 27,2% podmiotów tego regionu, we Wrocławiu – 26,7%, w Gdańsku – 23,3%, w Lublinie – 22,6%, w Poznaniu – 18,8%, a w Katowicach – 12,6%.

Struktura organizacji non-profit w 2018 roku

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie GUS, *Sektor non-profit w 2018 roku*, GUS, Warszawa-Kraków 2020, licencja: CC BY-SA 3.0.

W Polsce najliczniejszą grupę organizacji non-profit stanowiły stowarzyszenia i tym podobne organizacje społeczne (68,4%). Ich największy udział w strukturze organizacji non-profit odnotowano w województwie podkarpackim (79,6%), a najniższy – w województwie mazowieckim (57,7%). Fundacje i związki zawodowe stanowiły odpowiednio 14,4% i 12,4% wszystkich działających w Polsce organizacji non-profit. Najwyższy odsetek aktywnych fundacji odnotowano w województwie mazowieckim (25,3%), a w samym regionie stołecznym Warszawy stanowiły one 36,3% podmiotów non-profit. Najwięcej związków zawodowych działało w województwie śląskim. Stanowiły one 19,2% organizacji non-profit aktywnych na jego terenie. Pozostałe grupy organizacji non-profit stanowiły niecałe 5,0% podmiotów działających w Polsce. Ich największy udział w strukturze badanych organizacji odnotowano w województwie pomorskim (7,6%). W stosunku do 2014 r. zaobserwowano wzrost udziału fundacji w strukturze organizacji non-profit. Wcześniej stanowiły 10,6% ogółu organizacji.

Przestrzenna analiza rozlokowania organizacji w Polsce wskazuje na największą ich liczbę w województwie mazowieckim – połowa tych organizacji swoją siedzibę ma w stolicy.

Większa część wszystkich organizacji społecznych znajduje się na terenie miast. Na terenach wiejskich działają określone lokalne organizacje – głównie OSP czy koła gospodyń wiejskich. Z uwagi na liczbę ludności i możliwości ekonomiczne działalność na terenach wiejskich jest ograniczona, stowarzyszenia tam działające w większości zrzeszają również ludność okolicznych miejscowości.

Zaangażowanie w pracę społeczną

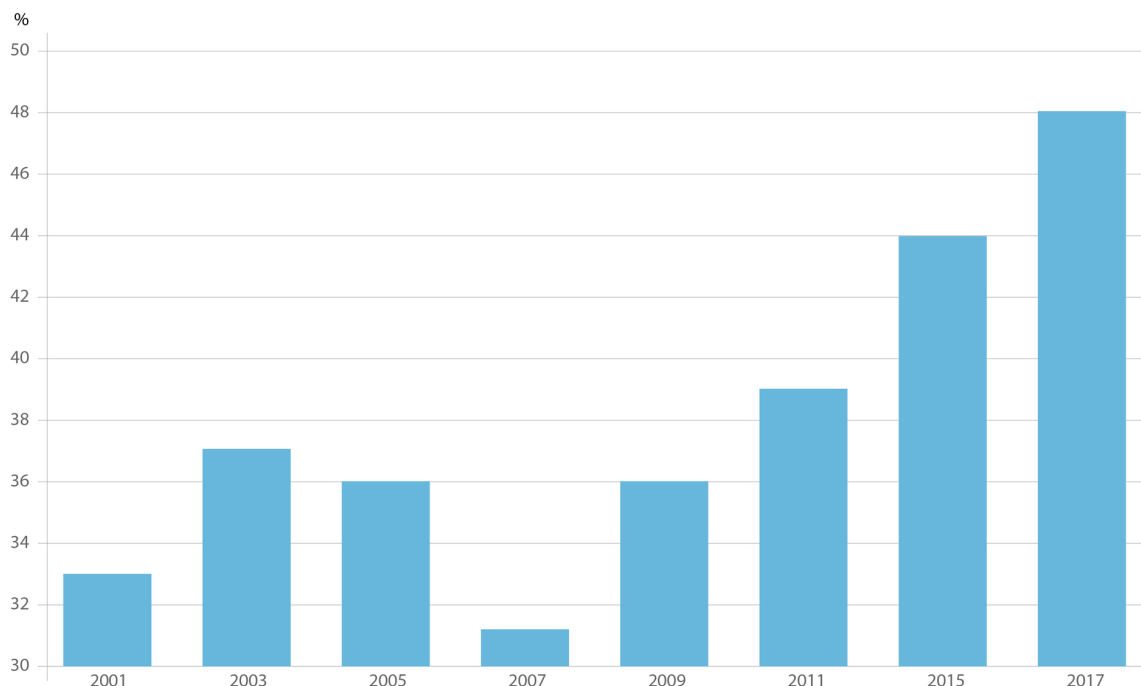
Praca społeczna i zaangażowanie w nią mierzone jest wskaźnikiem zaangażowania. Obejmuje on dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz społeczności lokalnej lub potrzebujących oraz działalność w organizacjach obywatelskich. Według oficjalnych danych GUS: „wskaźnik pozwala oszacować, jaki odsetek Polaków wykazuje zainteresowanie sprawami wykraczającymi poza swoje życie prywatne, starając się m.in. wpływać na funkcjonowanie lokalnych społeczności lub na działalność określonych grup środowiskowych czy zawodowych, a także przyczyniać się do rozwiązywania problemów społecznych oraz pomocy potrzebującym”.

« Zbiorczy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną uwzględnia dwa wymiary aktywności: dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz swojej społeczności lokalnej lub osób potrzebujących oraz w organizacjach obywatelskich. Zbiorczy wskaźnik stanowi sumę osób deklarujących zaangażowanie (wyrażone w %):

- jedynie w pracę społeczną w organizacjach obywatelskich,
- jedynie w pracę w środowisku lokalnym,
- w pracę zarówno na rzecz społeczności lokalnych, jak i organizacji obywatelskich. Podstawę procentowania stanowi ogół badanych.

Takie ujęcie pozwala na uchwycenie wszystkich społeczników, którzy – według własnych deklaracji – poświęcali swoją pracę i czas dla dobra wspólnego.

Źródło: *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich*, oprac. R. Boguszewski, „Komunikat z Badań CBOS” 2018, nr 18.

Procentowy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną (dane z 2018 roku) mierzony średnią liczbą dziedzin zaangażowania w pracę społeczną w ramach organizacji obywatelskich

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich*, oprac. R. Boguszewski, „Komunikat z Badań CBOS” 2018, nr 18., licencja: CC BY-SA 3.0.

Od 2001 roku aktywność społeczna Polaków znacznie wzrosła. W 2001 roku zaangażowanie w ten sposób mierzona działalność na rzecz swojego otoczenia lub innych osób deklarowało ok. 33% osób, a w 2017 roku – już 48%. Wzrost świadomości i poprawa sytuacji społecznej Polaków otwiera ich na pomoc innym. Zauważamy potrzeby rozwoju nie tylko jednostkowego, ale również jako grupy.

Wolontariusze Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Opolu (2018)

Źródło: WOŚP Opole, dostępny w internecie: opowiecie.info, tylko do użytku edukacyjnego.

Słownik

fundacja

organizacja pozarządowa, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony, społecznie lub gospodarczo użyteczny cel

Źródło: fakty.ngo.pl

organizacja samorządowa

w rozumieniu polskiego kodeksu postępowania administracyjnego jest to rodzaj organizacji społecznej; do organizacji samorządowych nie należą organy samorządu terytorialnego i organy jego jednostek pomocniczych

Źródło: pl.wikipedia.org

spółdzielnia

dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym; w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą

Źródło: krs.org.pl

stowarzyszenie

dobrowolne i trwałe zrzeszenie osób, o celach niezarobkowych, samodzielnie określające swoje programy i strukturę

Źródło: Encyklopedia PWN

związek zawodowy

organizacja społeczna zrzeszająca na zasadzie dobrowolności pracowników najemnych w celu obrony i reprezentowania ich wspólnych interesów ekonomicznych i socjalnych, tworzona wg kryterium zawodu, gałęzi produkcji lub regionu

Źródło: Encyklopedia PWN

Mapa myśli

Polecenie 1

Na podstawie raportu CBOS uzupełnij mapę myśli, podając cechy mieszkańców wykazujących się aktywnością społeczną. Wymień różne aktywności społeczne wpływające na ich cechy.

Wybierz opcję „Edytuj”, aby uzupełnić schemat.

Polecenie 2

Wymień zależności pomiędzy cechami mieszkańców a aktywnością społeczną. Zidentyfikuj cechy, które obniżają i zwiększają poziom aktywności.

Polecenie 3

Opisz swoje propozycje działań mających na celu podniesienie aktywności mieszkańców w Twojej okolicy.

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Wykresy przedstawiają udział Polaków w pracach danego rodzaju organizacji społecznych. Sprawdź poniższą listę z nazwami poszczególnych podmiotów i pod każdym wykresem podaj kilka przykładów organizacji prowadzących działalność w danej dziedzinie.

Polskie podmioty działające w sektorze non-profit:

- Alivia-Fundacja Onkologiczna,
- Fundacja „Mimo wszystko” Anna Dymna,
- Fundacja Duch Leona,
- Fundacja Ekologicznych Rozwiązań,
- Fundacja Latebra,
- Fundacja Alabaster,
- Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci, Młodzieży i Osób Niepełnosprawnych i Przewlekłe Chorych „Oni Są”,
- Fundacja Pomocy Zwierzętom „MATUZALKI”,
- Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości,
- Fundacja 4YOUth,
- Plus 60 - Nie jesteś sam,
- Fundacja MIAUKOT
- Związek Harcerstwa Polskiego
- Grupa wsparcia dla Ofiar przemocy,
- Stowarzyszenie Elbląg Europa
- VIVA! Akcja dla zwierząt Organizacja Pożytku Publicznego,
- Fundacja Promień radości,
- Fundacja Każdy może pomagać,
- Fundacja Niechciane i Zapomniane
- Stowarzyszenie Spektrum Możliwości.

Organizacje charytatywne działające na rzecz potrzebujących

Odsetek ludności uczestniczącej w działalności organizacji charytatywnych na rzecz potrzebujących (w %)

Organizacje młodzieżowe

Odsetek ludności uczestniczącej w działalności organizacji młodzieżowych (w %)

Organizacje samopomocowe

Odsetek ludności uczestniczącej w działalności organizacji samopomocowych (w %)

Towarzystwa przyjaciół zwierząt i opieki nad zwierzętami

Odsetek ludności uczestniczącej w działalności towarzystw przyjaciół zwierząt i opieki nad zwierzętami (w %)

Polecenie 2

Zapisz wnioski dotyczące zmian w strukturze udziału w danej dziedzinie. Czym może to być spowodowane?

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Magdalena Fuhrmann

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Regionalne zróżnicowanie zaangażowania w działalność organizacji społecznych w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres rozszerzony, klasa III

Podstawa programowa

XV. Zróżnicowanie społeczno-kulturowe Polski: regiony etnograficzne, poziom życia, zachowania prokreacyjne Polaków, zalety i wady życia na wsi i w mieście, cechy miast, zaangażowanie w działalność społeczną, preferencje wyborcze, partycypacja społeczna, ubóstwo, wykluczenie i solidarność społeczna.

Uczeń:

7) przedstawia regionalne zróżnicowanie zaangażowania w działalność organizacji społecznych w Polsce.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie organizacji społecznej,
- omawia rodzaje organizacji społecznych,
- wskazuje przyczyny zróżnicowania zaangażowania mieszkańców w działanie organizacji społecznych.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody nauczania: blended learning, IBSE

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny

Materiały pomocnicze

GUS, *Sektor non-profit w 2018 roku*, GUS, Warszawa–Kraków 2020

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie zapoznają się z wprowadzeniem do materiału.
- Uczniowie dobierają się w pary i zapoznają się z grafiką interaktywną. W zależności od wielkości klasy nauczyciel przydziela poszczególnym parom dany rodzaj organizacji społecznych. Uczniowie sporządzają notatki na temat wielkości zaangażowania w działalność organizacji społecznych określonego rodzaju.
- Uczniowie na forum klasy przedstawiają swoje wnioski. Nauczyciel czuwa nad poprawnością wnioskowania. Uczniowie omawiają największe i najmniejsze zaangażowanie oraz rodzaj działalności, w przypadku której zaangażowanie zmieniło się w największym stopniu.
- Uczniowie wspólnie dyskutują nad przyczynami zróżnicowania zaangażowania w działalność organizacji społecznych. Nauczyciel zapisuje poszczególne czynniki na tablicy.
- Uczniowie zapoznają się z zestawem danych i w parach przygotowują mapę myśli, na której prezentują czynniki zwiększające i zmniejszające zaangażowanie w działalność organizacji społecznych w Polsce.
- Uczniowie we wspólnej dyskusji zastanawiają się, czy możliwe jest podniesienie zaangażowania Polaków, podają propozycje innych czynników wpływających na omawiane zagadnienie.

Faza podsumowująca

- Przypomnienie celów lekcji.
- Podsumowanie wiedzy zaprezentowanej na lekcji.
- Utrwalenie najważniejszych pojęć, szczególnie tych, które sprawiały uczniom największe problemy podczas zajęć.

- Nauczyciel ocenia pracę uczniów podczas zajęć, biorąc pod uwagę ich zaangażowanie i możliwości.

Praca domowa

- Wykonanie pracy pisemnej (długoterminowej) na temat organizacji społecznych w gminie (lub powiecie) zamieszkania ucznia i poziomu zaangażowania mieszkańców w działalność tych organizacji. Nauczyciel zachęca uczniów do korzystania z różnych źródeł informacji geograficznych, np. do zrobienia wywiadu w wybranych organizacjach.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Grafika interaktywna oraz mapa myśli mogą stanowić przyczynek do dyskusji na temat korzyści płynących z wolontariatu. Mogą również posłużyć jako element powtórzenia zagadnień dotyczących zróżnicowania społeczno-kulturowego Polski, szczególnie do utrwalenia wiadomości z zakresu partycypacji społecznej Polaków (zakres rozszerzony: XV. 9).